

Coschappers moeten aan karaktervorming doen, vindt de Nijmeegse ethiekdocent Jos Kole. Dat is nodig, want je moet straks als arts sterk in je schoenen staan.

WORD EEN DOKTER MET KARAKTER

'EEN CURRICULUM HOEFT NIET ALLEEN MAAR AAN TE SLUITEN OP WAT STUDENTEN ZELF INTERESSANT VINDEN'

Het vak van dokter is veeleisend. Het grote aantal boeken met titels als 'Hoe blijf je vitaal als dokter' of programma's met onderwerpen als 'Hoe houd je de balans tussen privé en werk' zegt genoeg. Volgens Jos Kole, docent professionele ethiek aan het Radboudumc, is het daarom beter om al tijdens de studie aan 'deugd- en karaktervorming' te doen, zodat je als beginnend dokter voldoende gewapend bent om overeind te blijven. Bovendien, als arts zul je geregeld in ethisch opzicht moeilijke keuzes moeten maken: 'Beslissingen over leven, lijden en welzijn van patiënten. Hoe doe je dat goed? Ook dan is karakter van belang. Je moet je kunnen verantwoorden, tegenover patiënten uiteraard, maar ook tegenover jezelf. Je moet jezelf steeds in de spiegel kunnen aankijken.' Tot nu toe is daar in de masterfase van de studie geneeskunde nog niet genoeg aandacht voor, vindt Kole. Hij maakte daarom het

'Comenius-onderwijsontwikkelingsplan: Artsen met karakter' dat binnenkort in het Radboudumc van start gaat. Hij legt uit: 'Karaktervorming is er altijd wel geweest gedurende de coschappen. Maar veelal onbewust. We zouden expliciet en bewust aandacht moeten besteden aan vorming van persoonlijke en professionele identiteit. Deugdvorming en Bildung (een Duits begrip dat staat voor algemene vorming, *red.*) kunnen daarbij behulpzaam zijn.'

Wat bedoelt u daarmee?

'Hoe je handelt wordt vaak bepaald door aangeleerde houdingen, door gewoontes en attitudes. Als ik mij geregeld vriendelijk en beleefd gedraag, zal ik als een vriendelijk mens worden gezien. Zo'n houding wordt na verloop van tijd je tweede natuur en maakt dat je als vanzelf dat gedrag vertoont. Je handelt goed. Op twee manieren: goed voor anderen en voor jezelf. Denk ook aan: wellevendheid, betrouw-

baarheid, integriteit. En aan het feit dat je als dokter soms snel besluiten moet nemen zonder alle gevolgen precies te kennen, dus aan: lef, daadkracht, en moed. Ethici noemen dergelijke goede persoonlijke eigenschappen deugden.'

Maar als je tijdens coschappen de goede rolmodellen tegenkomt dan komt dat toch min of meer vanzelf wel goed met die deugdvorming?

'Dat is waar. Ik vraag ook geregeld aan mijn studenten: van wie denk je dat je de meeste ethische vorming krijgt? Mijn eigen antwoord als ethiekdocent is: niet van mij, maar van opleiders. Ze hebben veel meer vormende invloed. Dus hoop je dat het ook allemaal goede rolmodellen zijn. En gelukkig zijn er daar veel van, maar er zijn ook minder goede. Als ik met coassistenten praat, komen ook altijd wel situaties aan de orde waarin artsen dingen doen die eigenlijk niet door de beugel kunnen. Bovendien, ook

'STUDENTEN WORDEN REFLECTIEMOE: ZE SCHRIJVEN OP WAT DE BEGELEIDERS GRAAG WILLEN HOREN'

al deugen de rolmodellen, toch kunnen studenten tijdens de coschappen zonder dat zij en hun opleiders dat zelf willen, bepaalde persoonlijke eigenschappen verliezen of daar minder goed in worden. Recent empathieonderzoek vond ik wat dat betreft nogal verontrustend. Als je studenten vraagt: wil je aan het eind van je coschappen minder empathisch zijn, dan zal geen student daar ja op antwoorden. En vraag je opleiders of ze willen dat studenten minder empathisch de deur uitgaan, dan zal hun antwoord zijn: nee, natuurlijk niet. En toch lijkt het te gebeuren. In de VS. Of het hier ook zo gaat, weten we niet. Wat ik wel weet is: we hebben het over jonge mensen die zich vormen, dus hebben wij als 'vormers' de verantwoordelijkheid om negatieve invloeden te vermijden.'

Hoe gaat u dat handen en voeten geven?

'We zijn in de opleiding nu vooral bezig met competenties en vaardigheden, met portfolio-leren. Daarin reflecteer je op wat je hebt geleerd en hoe je je dat

hebt eigen gemaakt. Maar dat reflecteren verwatert, je ziet dat het verwordt tot een 'moetje'. Studenten worden reflectiemoe: ze schrijven op wat de begeleiders graag willen horen. Hoe bereik je dat studenten trots zijn op hun portfolio, dat het gezien mag worden? Mijn plan stelt voor dat ze een autobiografisch reisverslag maken. Je zou het kunnen zien als een glossy tijdschrift over jezelf, of een fotoboek, een podcast – er zijn allerlei mogelijkheden. Het idee is: tijdens je coschappen maak je veel mee, alsof je een reis maakt. Je raakt verzeild in situaties die je op de proef stellen, je ontmoet andere reisgenoten en voorbijgangers: patiënten, artsen, andere coassistenten. Maar je verbreedt hopelijk ook je horizon, want als mens word je rijker gevormd als je niet alleen maar eenkennig met geneeskunde bezig bent. Je leest onderweg een boek, je ziet een film, je was bij een optreden van een band tijdens Lowlands. Ze kunnen allemaal betekenisvol voor je zijn en je identiteit vormen. Dat hoort allemaal thuis in dat reisverslag.'

Hoe trek je studenten over de streep die hier totaal geen interesse in hebben?

'Dat is niet gemakkelijk. Ik vind: een curriculum voor studenten hoeft niet alleen maar aan te sluiten op wat ze zelf interessant vinden. Het is ook bedoeld om studenten te wijzen op zaken die ze interessant kunnen gaan leren vinden. Wij vragen hen dingen in hun rugzak te stoppen – bijvoorbeeld ethiek – waarvan we vinden dat ze nodig zijn om die reis te kunnen maken. We denken nog na hoe verplicht of hoe vrijblijvend we die deugd- en karaktervorming organiseren. We willen vermijden dat het reisverslag toch weer een moetje wordt. Ik denk dat studenten vooral elkaar de mooie dingen moeten laten zien die ze hebben meegemaakt onderweg. Daarvan zou iedereen toch enthousiast worden, zou je denken.'

Hoe bepaal je of een student aan het eind van die 'reis' het juiste karakter heeft?

'Dat is een hachelijke vraag. Je hebt het wel over iemands persoonlijkheid. Ik denk dat veel mentoren ook nu al – maar impliciet – beoordelen op karaktereigenschappen. Maar straks hebben coassistenten er dankzij dat "reisverslag" een hoogstpersoonlijk eigen verhaal bij, en dus stof voor een beter en diepgaander eindgesprek.' AIS

Een link naar een lezing van Jos Kole over dit onderwerp en zijn e-mailadres zijn te vinden bij dit artikel op de site van Arts in Spe.